KUNTALIITTO

Lausunto 1 (5)
8.3.2024
Dno 68/03.01.00/2024

Eduskunnan suuren valiokunnan työjaostolle

SuV@eduskunta.fi

E 58/2023 vp: Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi

www.kuntaliitto.fi/euvaalit linkistä löytyvät Kuntaliiton tavoitteet seuraavalle EU-vaalikaudelle ja selvitys EU:n vaikutuksista kuntiin.

Suomen Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta esittää kirjallinen lausunto ja esittää lausuntonaan valtioneuvoston selvityksestä seuraavaa:

Kuntaliitto toteaa, että Euroopan unioni on muuttanut alue- ja paikallishallinnon toimintaympäristöä kaikissa jäsenmaissa. Huomattava osa EU:n lainsäädännöstä ja ohjelmista toimeenpannaan alue- ja paikallistasolla. EU-lainsäädännön vaikutus kuntiin on erityisen suuri Suomen kaltaisissa maissa, joissa kunnat ovat perinteisesti olleet itsehallinnollisesti vahvoja. **Kuntaliiton teettämän tuoreen tutkimuksen mukaan EU vaikuttaa joko suoraan tai välillisesti lähes puoleen kuntien tehtävistä tai päätöksistä.**

Kunnat eivät ole pelkästään toimeenpanijan roolissa, vaan ne tekevät myös aktiivisesti työtä esimerkiksi vihreän ja digitaalisen siirtymän edistämiseksi sekä tuoden konkreettista tietoa säädösvalmisteluun. Kuntien ja maakuntien edustajat toimivat mm. jäseninä Euroopan alueiden komiteassa, joka on alue- ja paikallishallinnon suora vaikutuskanava EU:n päätöksentekoon. **Nykyisen hallitusohjelman kirjaus vuosittaisista EU painopisteistä antaa hyvän mahdollisuuden sidosryhmien osallistamiselle EU-edunvalvontatyöhön**.

Selvityksen lähtökohta on oikea nostaessaan Euroopan unionin Suomen tärkeimmäksi poliittiseksi ja taloudelliseksi viitekehykseksi ja arvoyhteisöksi. **Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta ja kaikkien jäsenmaiden on niihin sitouduttava.**

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

Strateginen kilpailukyky

Suomi pienenä jäsenmaana joutuu huomioimaan erilaisia asioita kuin suuremmat jäsenmaat. Tehokkaat sisämarkkinat ja tehokas valtiontuki- ja kilpailupolitiikka takaavat myös pienen maan menestymisen mahdollisuuksia. Viime vuosien eriarvoistavasta valtiontukisäädösten joustoista tulisi irtaantua tai mahdollisesti olisi kehitettävä muita tukimalleja. Menestyvä EU takaa myös paikallistason elinvoiman ja kilpailuun investoinneista on pystyttävä vastaamaan osaamisella. **Tulevalla EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä ja uudistuvalla koheesiopolitiikalla voidaan vahvistaa sisämarkkinoiden vahvistumista.**

Kuntaliitto toteaa, että selvityksessä on oikein nostettu tavoitteeksi **parempi ja vähäisempi EU-sääntely**. **Toissijaisuusperiaate** on koko EU:n tulevaisuuden kannalta tärkeä yhtenäisyyden luoja. Päätökset on tehtävä lähellä ihmistä, jotta ne ovat hyväksyttäviä. Myös **täytäntöönpanon joustavuuden, jäsenmaiden erilaisuuden niin olosuhteiltaan kuin kehitystasoiltaan, huomioiminen** on tärkeää hyväksyttävyyden kannalta. Erilaisista vaikutusarvioista puhuttaessa olisi jo säädösvaiheessa huomioitava **kuntavaikutukset** ja etenkin hallinnollisen taakan lisäämistä tulee välttää.

EU:n strateginen kilpailukyky edellyttää erilaisten riippuvuuksien karsimista. Toisaalta se edellyttää osaavan työvoiman saatavuuden parantamista ja **työperäisen maahanmuuton voimakkaalla edistämisellä** voidaan vahvistaa kilpailukykyä. Kuntien elinvoiman kannalta on tärkeää, että löydetään ratkaisuja pahenevaan kohtaanto-ongelmaan. Löytyykö apua esimerkiksi työperäisestä maahanmuutosta, riippuu myös paljon **kuntien kotouttamistehtävästä.** Elinvoiman lisäksi onnistunut kotouttaminen edistää kokonaisturvallisuutta ja estää esimerkiksi ääriajattelun voimistumista.

Talous ja rahoitus

Euroopan tulevaisuuden kannalta on tärkeää saavuttaa taloudellinen tasapaino, jotta menestys globaaleilla markkinoilla on mahdollista. EU:n budjetin säilyttäminen kohtuullisena on hyvä tavoite, mutta mahdollisten uusien mm. turvallisuuteen liittyvien uudistusten kustannukset tulevat nostamaan Suomen nettomaksuosuutta. Lisäksi **Suomen muuttunut geopoliittinen asema ja ulkorajojen turvallisuus on huomioitava. Itä-Suomen vaikeutunutta tilannetta ei voida ohittaa.**

Kuntaliiton mielestä on kannatettavaa, että tavoitellaan seuraavan rahoituskauden varoja kohdennettavaksi entistä enemmän tutkimukseen, innovaatioihin ja osaamista sekä digitalisaatiota ja vihreää siirtymää edistäviin toimiin. Ajatus, että tavoitteena tulee olla strategisen kilpailukyvyn ja osaamisen

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

edistäminen julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyöllä on kannatettava. Alueiden ja kuntien toimijoiden osaamista on hyödynnettävä.

Koheesiopolitiikan tavoitteita toteuttavien rakennerahastojen rahoitus on kunnille tärkeä väline myös tulevalla ohjelmakaudella. Euroopan sosiaalirahaston tarjoamaa tukea voidaan kohdistaa niin työllisyyden ja osallisuuden edistämiselle kuin myös kotouttamiseen.

Vihreä ja digitaalinen siirtymä

EU:n Ilmastotavoitteiden tukeminen ja ilmastoneutraaliuden saavuttaminen asetetussa aikataulussa on Kuntaliiton näkemyksen mukaan ainoa vaihtoehto. **Paikallistasolla on merkittävä rooli vihreän ja digitaalisen siirtymän toimenpiteiden toimeenpanossa. EU:n tulee tukea kustannustehokasta energia- ja ilmastotyötä sekä varata aikaa jo olemassa olevan lainsäädännön toimeenpanoon.** Vihreän siirtymän edistämisessä tulee ottaa huomioon **kuntien itsehallinnollinen rooli maankäytössä ja kaavoituksessa.** Suomessa ja muissa Pohjoismaissa kuntien rooli ja tehtävät ovat laajemmat kuin monissa muissa jäsenmaissa.

Vihreä siirtymä tuo investointimahdollisuuksia paikalliselle tasolle. **Investointeja ohjaavan lainsäädännön tulee perustua markkinaehtoisen kasvun, paikallisen kustannustehokkuuden sekä teknologianeutraaliuden periaatteille**. Parhaimmillaan EU-ohjaus voi turvata puhtaan, viihtyisän ja luonnoltaan monimuotoisen elinympäristön kuntalaisille sekä vihreän ja digitaalisen siirtymän toimintamahdollisuudet yrityksille.

Kuntaliitto pitää tärkeänä, että selvityksessä on tunnistettu **kaupunkien toimintaympäristön kasvava** roolin innovaatioiden, osaamisen ja vihreän siirtymän edistämisessä. Suomen EU-politiikassa korostuu alueellinen ja paikallinen yhteistyö, jossa kaupungit ja alueet toimivat ilmasto- ja energiatoimien aktiivisina ja aloitteellisina edistäjinä tiiviissä yhteistyössä yritysten, tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja moninaisten muiden yhteisöjen kanssa.

Kriittiseen digitaaliseen infrastruktuuriin kohdistuvat riskit on hallittava ja kyberturvallisuuden tason on oltava riittävä. Käytännön riskienhallintatoimilla on tärkeä merkitys kokonaisturvallisuuden kannalta. **Verkkoyhteyksien merkitys on tärkeä niin digipalveluiden kuin myös huoltovarmuuden ja varautumisen kannalta.**

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

Koko Suomen ja EU:n kannalta on tärkeää tavoitella unionille mahdollisimman vahvaa geopoliittisen toimijan roolia. EU:n yhtenäisyys takaa

maailmanlaajuisen vaikutusvallan. **EU:n kriisinkestävyyden vahvistaminen on osa EU:n strategista autonomiaa.**

EU:n puolustusyhteistyön syventämisen jatkaminen on Suomelle tärkeää huolimatta tuoreesta Nato-jäsenyydestä. Selvityksessä nostetaan esille, että unioniin luotaisiin puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Mikäli tämä edesauttaisi rakentamaan kilpailukykyistä, puolustuksen teollista ja teknologista perustaa myös Suomeen, toisi se mahdollisesti elinvoimaa ja vahvistaisi huoltovarmuutta myös paikallisella tasolla.

EU:n kokonaisturvallisuutta ja Suomen sisäistä turvallisuutta vahvistavat onnistunut varautuminen ja huoltovarmuuden edelleen kehittäminen.

Muuttoliikkeen hallinta

Selvityksessä korostetaan EU:n muuttoliikekysymyksissä kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa toimia edistetään niin EU:n sisällä kuin suhteessa kolmansiin maihin. Kuntaliitto kannattaa toimia muuttoliikepaineiden hillitsemiseksi ja ihmissalakuljetusten ehkäisemiseksi.

Laillisten maahantuloväylien kehittäminen on tärkeää. Osaava työvoima vahvistaa alueiden ja kuntien elinvoimaa ja myös kunnat ovat varautuneet kilpailuun osaavasta työvoimasta. Osassa jäsenmaita julkisen sektorin työvoimatarpeet erityisesti sosiaalihuollossa ja terveydenhoitoalalla ovat mittavia.

EU:n laajentuminen

Kuntaliitto yhtyy selvityksessä esitettyyn näkemykseen perusteluineen, että EU:n laajentuminen vahvistaa Euroopan unionia ja vakauttaa Euroopan turvallisuutta.

Unionin tukea hakijamaille lähentymisen vauhdittamiseksi ja jäsenyyskriteerien täyttämiseksi on jatkettava. Täysjäsenyys on tavoite, johon tähdätään. Jo liittymisprosessin aikana on varauduttava lisääntyviin kuluihin. Samalla on **kartoitettava tarkasti laajentumisen vaikutukset EU:n eri politiikanaloille.** Erityisesti EU-rahoituksen rooli ja painotukset tulisivat laajentumisen myötä muuttumaan, ja tämä toisi vaikutuksia myös Suomen alue- ja paikallistasolle. Maatalous- ja koheesiopolitiikan muutokset olisivat väistämättömiä, mutta koheesiopolitiikka on myös työkalu onnistuneelle laajentumiselle.

Laajentumisen tuomat mahdollisuudet kuitenkin todennäköisesti tasapainottaisivat menetyksiä, jos niitä osataan hyödyntää. Selvityksen nosto

esimerkiksi sisämarkkinoiden kasvamisesta ja uusien kasvumahdollisuuksien lisääntymisestä toisi myös oikein hyödynnettynä paikalliselle tasolle lisää elinvoimaa.

Lopuksi

Koska iso osa EU:n päätöksistä toimeenpannaan paikallisella tasolla, on tärkeää saada alue- ja kuntatason näkemykset varhaisessa vaiheessa mukaan EU-vaikuttamisprosessiin. EU-vaikuttamisen kehittämisessä on nyt lähdetty liikkeelle HO:n kirjauksen mukaisesti ja Kuntaliitto arvostaa tätä.

EU-säädösten valmistelussa on otettava huomioon niiden vaikutusten arviointi entistä paremmin ja on oikeasti tavoiteltava parempaa sääntelyä.

Valtioneuvoston selvitys avaintavoitteista seuraavalle EU-vaalikaudelle 2024-2029 on varsin kattava. **Kuitenkin Kuntaliitto toivoisi paikallistason parempaa huomioimista, koska paikallistasolla on iso rooli EU-asioissa ja paikallistaso kansalaisineen muodostaa perustan koko EU:lle.**

Nykyisen komission aikana on havaittavissa EU:n toimivallan laajenemista. Tämä ei ole toivottava suunta, koska päätöksenteko ajautuu yhä kauemmaksi kansalaisista. Seuraavalla EU-kaudella on keskityttävä saavuttamaan ennen kaikkea EU:n vahva, globaali rooli. Vahva EU mahdollistaa jäsenvaltioiden, alueiden ja kuntien hyvinvoinnin ja elinvoimaisuuden.

Hyvin toimiva EU ansaitsee kansalaisten luottamuksen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Ulla Karvo

Ulla Karvo
EU-asioiden päällikkö

Ilari Havukainen

Ilari Havukainen
Johtaja

Jakelu kirjaamo@kuntaliitto.fi

Tiedoksi

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi